

א פובליקאַצְיָע פֿוֹן פֿאָרִיזֶער יִדִּישֶׁ-צְעַנְטֶער – מעדעム-ביבליָאטֶעָק

DER YIDISHER

דער יִדִּישֶׁער

טַעַם-טַעַם טעם-טעם

א פֿאָרִיזֶער בְּלַעַטֵּל פֿאָרִיזֶר יִדִּישֶׁ-לְעַרְנָעָרָס

אדר תשע"ו/מרץ 2016

אייר אס 2,50

יאר 21, נומער 3 (103)

וּוְאָרְטָן אָוִיפּ גָּאָדָּא אֵין פֿאָרִיז

א יָאָר מִיט אָ טָאג ■ זֶז' 3-2
וּוְאָרְטָן אָוִיפּ גָּאָדָּא אֵין פֿאָרִיז ■ זֶז' 4-5
שְׁפְּרָאָךְ-עֲצֹות פֿאָרִיז יִדִּישֶׁ-לְעַרְנָעָרָס וּאָס קַעַנְעָן הַעֲבָרָעִיש ■ זֶז' 5-7
שְׁאָפּוֹנְגָעַן פֿוֹן דִּילְיַעַנְעָרָס ■ זֶז' 8-11

אֵין מִתְאַג

פָּרָוּ רֹבֵי מְאֻנָּעַט

האבן שווין לאנג אלץ אויסגערטענט. איזא יאר רופט מען אין עיבור-יאר³⁴ – דאס הייסט א „טרא-געדייק“³⁵ יאה, און מע האלט עס דוקא³⁶ פאר מולדיק, דערפֿאָר וואס עס האט צוויי חדשים אדר³⁷. אין אדר פֿאלט אויס דער יומ-טוב פֿורִים³⁸, דער פֿרְילַעֲכְסְטָעֵר יומ-טוב פֿון יאר. סְאיַז אַפְּלוֹר דאָ אַוְעֶרטָל, „משנְכוּנס אַדְרָ מְרָבִּין בְּשִׁמְחָה“⁴⁰. הייאָר, תשע”ג⁴¹ (5776), איז אין עיבור-יאר. טא לאַמִּיר האָפָּן אַז די צוויי חדשים אַדְרָ וועלְן צוּגַעַבָּן אַונְדוּזָעֵר יָאָר אַבְּיסָל פֿרִיִּיך.

1. MA'ZL-TOV félicitations/congratulations
 2. cette année/this year 3. MATONE cadeau/gift
 4. jour supplémentaire/extra day 5. commun/common
 6. romains/Roman 7. rectifier/rectify 8. khoyDESH
 mois/month, *plur.* חֲדָשִׁים khADOSHIM 9. sauter/jump,
 leap 10. SIBE raison/reason 11. un quart/a quarter
 12. דֹאָס הַיּוֹסֵט c'est-à-dire/that is 13. sinon/otherwise
 14. saisons/seasons 15. superstitions 16. ...-MA'ZLDIK
 malchanceux/unlucky 17. KHA'SENE ... se marier/to get
 married 18. MINEG coutume/custom 19. EFSHER peut-être/
 perhaps 20. shaykhes rapport/relation 21. proposer/pro-
 pose 22. tout à fait par hasard/completely by chance
 23. élections 24. sans aucun/without any 25. LUEKH calen-
 drier/calendar 26. LEVONE lune/moon 27. concorder/match,
 correspond 28. rosh-kHOYDESH début du mois lunaire/start of lunar month 29. PEYSEKH
 Pâque/Passover 30. YOM-KIPER Yom Kippour/Day of Atonement 31. POSHET simple
 32. ... BEKHEYREM je n'en ai aucune idée/I haven't the slightest idea 33. ... khAKHO-
 MIM nos sages/our wise men, *sing.* חַכְמָה khOKHEM 34. IBER-... année embolismique
 du calendrier juif/leap year in Jewish calendar 35. enceinte/pregnant 36. DAFKE
 justement/her actually 37. ODER mois d'adar (fév.-mars)/month of Adar
 (Feb.-Mar.) 38. YONTEV PURIM fête de Purim/Purim festival, *plur.* יּוֹם
 טוֹבִים YONTOVIM 39. AFILE même/even 40. MISHENIKHNES ODER
 MARBN BESIMKHE Quand adar approche, la joie grandit/When
 Adar draws near, joy is greater 41. TASHA'V l'année 5776
 écrite à la manière traditionnelle/year 5776
 written in the traditional manner

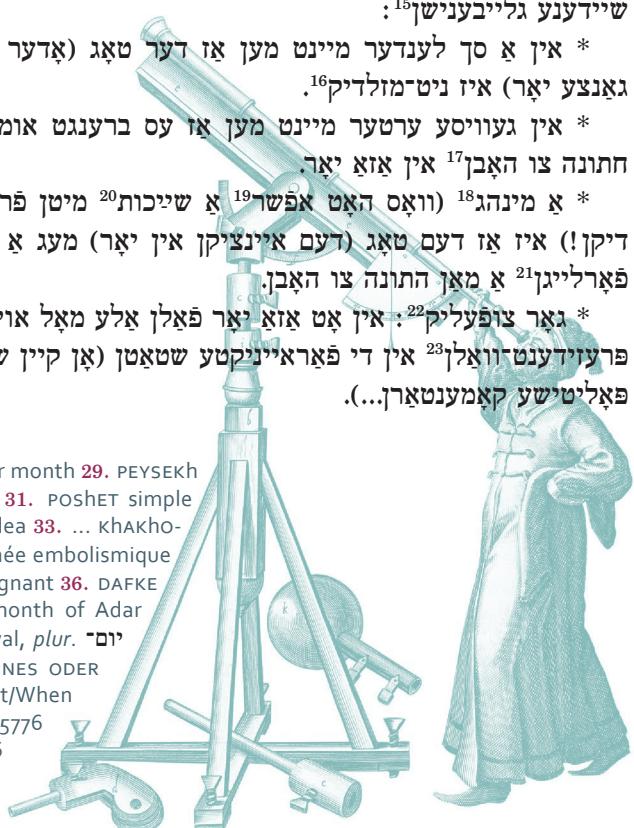
ול-טוב!¹ עס קומט אונדו הייאר² אַ מותנה³ – נאך אַ טאג, אַ צווגאָטאג,⁴ אַ 29סטער טאג אַין פֿעְבּוֹאָר.

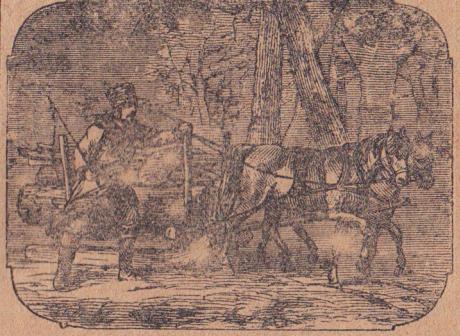
דאָס יַאֲר 2016 פֿונְעָם אלגעמעניינעם⁵ (גרונגעָד-ריאנער) קאלענדאָר אִיז אַ יַאֲר מֵיט 366 טַעַג, ווֹאָס מע רופט אִים מֵיט פֿאָרְשִׁידְעָנָעָן נַעֲמָעָן. אַין גַּעוּסֶע שְׂפָרָאָכָן אִיז דער נַעֲמָעָן אַוְאָרִיאָנָט פֿון „בִּיסְקְּסְטִילְלָה“. דָאָס ווֹאָרט שְׁטָאמָט פֿון די רַוִּימִישׁעָן⁶ צִיטָן, ווֹעֵן מֵעַט גַּעֲפְּרוּוֹת אוּסְגָּלִיכִין⁷ דֻּעַם קאלענדאָר אָוָן פֿאָרְטָאָפְּלָט אַ טַּאג אַין פֿעְבּוֹאָר. אַט דער טַאָג הָאָט גַּעהִיסָּן, „סְעַקְסְּטוּסָה“ (דער זַעַקְסְּטָעָר), ווֹיֵיל סְאִיז גַּעוּעָן דער 6טַעַר טַאָג פֿאָרָן אַנְהִיבָּ מַארְץ, אָוָן מַארְץ אִיז גַּעוּעָן (איַן אַ פּֿרְיעָרְדִּיקָן רַוִּימִישׁן קָאָלעָנְדָאָר) דער ערְשְׁטָעָר חַודְשָׁה⁸ פֿון יַאֲר.

איַן אַ פֿאָר אַנְדָעָעָ שְׂפָרָאָכָן, ווֹי עַנְגְּלִישׁ, רַופְטָמָעָן דָאָס מֵיט אַ ווֹאָרט ווֹאָס מִינְט „שְׁפִירְגְּגָעָן⁹“. פֿאָר ווֹאָס? לְאָמֵיד נַעֲמָעָן אַ בִּישְׁפִּילָן: אָוִיב דער 5טַעַר מֵי איַן אַ זּוֹנְטִיק, ווֹעַט עַס זִין אַיבָּר אַ יַּאֲר אַ מָאנְטִיק, נַאֲר אָוִיב סְאִיז אַ „שְׁפִרְגְּגָגָן“ יַאֲר, שְׁפִרְגְּגָט דַּי דָאָטָע צְוּוּיָּה טַעַג פֿאָרוּס אָוָס פֿאָלָט אַוְיס אַ דִּינְסִטִּיק.

וְיֵאָר וּוַיִּסְתֶּן אֵין דַי סִבְתָּה¹⁰ פֶּאֲרָד דָעַם צֹגָאַבְטָאָג אָז דַי עַרְד
דְּרִיְתַּ זַיְקָ אַרְוּם דְּעַרְזָ וּזְנוּ נִשְׁתָּ אֵין 365 טָעַג נָאָר אֵין 365 מִיט
אַפְּעַרְטָל,¹¹ דַיְהָ¹² אָז מִיר פֶּאֲרִילְרָן אַפְּעַרְטָל טָאג יְעַדְעָס יְאָר.
דְּעַרְפָּאָר מָזָן מְעַן אַלְעָ פֵּיר יְאָר צֹגָעָבָן אַטָּאָג, אַנְיִט¹³ וּוְאַלְט
דְּעַרְקָאָלְעַנְדָּאָר זַיְקָ אֵין גָּאנְצָן צְעַשְׁיִידָט מִיט דָעַם צִיקָּל פָּוּן דָעַר
גָּאַטְוָר אָוּן דַי צִיְינָן פָּוּן יְאָר.¹⁴
וּוְעָגָן דָעַם טָאג פָּוּן 29 סְפָטָן פֶּעֲבָרוֹאָר גַּעֲפִינָט מְעַן פֶּאֲרָי
שְׂיִידָעָן גְּלִיבָעָנִישָׁן¹⁵:

- * אין א סך לענדער מײַינט מען איז דער טאג (אַדער דאס גאנצע יָאָר) איז ניט-זְמֹלְדִּיק¹⁶.
- * אין געוויסע ערטער מײַינט מען איז עס ברענונג אומוליך חתונה צו האבן¹⁷ אין איז אָיאָר.
- * אַ מײַנְג¹⁸ (וּאָס הָאָט אַפְשָׁר¹⁹ אַ שִׁיכּוֹת²⁰ מִיטֵּן פְּרִיעָר-דִּיקּוֹן!) איז או דעם טאג (דעם אַינְצִיקּוֹן אין יָאָר) מעג אַ פְּרוּפְּאַרְלִינְגָּן²¹ אַ מאָן הַתוֹּנה צו האבן.
- * גַּאֲרַ צְוָעֵלִיק²²: אין אַט אָזָא יָאָר פְּאַלְעַן אַלְעַ מַאְלָ אָוִס די פְּרֻעַזְיַדְעַנְט וּוְאַלְעַן²³ אין די פְּאַרְאַיְנִיקְטָע שְׂטָאָטָן (אָן קִין שָׁוָם פְּאַלְטִישׁ קָאַמְעַנְטָאָר...).

אַסְטוֹרָאנָאַכְּמוֹשׁ. קָאַלְעַנְדָּר.					
דָּעַרְתָּמָג	הַאלָּט	לְאַמְּנָמָה	לְאַמְּנָמָה	לְאַמְּנָמָה	לְאַמְּנָמָה
37. 9	6. 3	8.26	ט		
41. 9	6. 5	8.24	ט		
45. 9	6. 7	8.22	ט		
49. 9	6. 9	8.20	ט		
51. 9	6. 10	8.19	כ		
53. 9	6. 11	8.18	כָּא		
57. 9	6. 13	8.16	כָּב		
1. 10	6. 15	8.14	כָּג		
5. 10	6. 17	8.12	כָּד		
9. 10	6. 19	8.10	כָּה		
12. 10	6. 20	8. 8	כָּו		
16. 10	6. 22	8. 6	כָּז		(עֲרִשְׁתָּעֵם קָוָן), ט, שְׁבַת, 1 אַוְרָה 51 מִיכְּ, פָּארָט.
19. 10	6. 23	8. 4	כָּח	58 "	" אַבְּעָנָד.
23. 10	6. 25	8. 2	כָּט	44 "	(צִיְּתָעֵם קָוָן) כָּב שְׁבַת, 2 נָכְמָן.
26. 10	6. 26	7.—	—	19 "	אַבְּעָנָד (הַלְבָנָה בְּחִדּוֹשָׁה) לְ, שְׁבַת, 6 נָכְמָן.

פֶּבְּרָאוֹל 28 דָּנָיִ. Luty 28 dni.			
Число	Имена Святыхъ Православной Церкви.	Dnia	Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.
C. 14	Пр. От. въ Сунаѣ и Ранеѣ.	S. 26	Polikarpa B. M.

אלם בילגיאן פְּלָאָן וְאַרְשִׁי, פְּרָגָן.

batics/tricks 44. jeûner/fast 45. MAYSE histoire/story

46. ... KHESORN défaut quelconque/some kind of defect

47. le plus exact/most exact 48. Mayas 49. millénaires/mille-nia 50. kheshboynes calculs/calculations 51. savant/scientist.

42. évite/
avoids 43. ici acro-

44. מִיטָּא פָּאָרָט זְיַנְטָנְטָעָר צְרוּקָה.

45. אַפְּיָלוּ עַר פָּאָרָלִירַט אַטָּג אַיְן 6000 יָאָר.

46. טָא לְאָמִיר זְיךָ נִיט וְאַרְגָּן, דִּי מַאְטָעָמָאָר.

47. טִיקְעָרָס מַאְכָן זַיְעָרָע חַשְׁבּוֹנוֹתָן אַוְן דִּי עַרְדָּה.

48. טּוֹת וְוי וְוַיְלָן. דַּעַר גְּרוֹיְסָעָר וְוִיסְנַשְּׁאַפְּטָלָעָר.

49. גַּאֲלַלְעָא הַאָט עַס שְׁוִין בְּאַמְּעָרָקְטָן אַוְן דִּי עַרְדָּה, זִי דְּרִיְיט זְיךָ...

איין קָאַלְעַנְדָּר וְוָאָס מִידִיט אוֹסִים 42. אַזְעַלְכָע קוֹנְצָן 43. איין דַּעַר אִסְלָאָמִי שָׁעָר, דַּעְרָפָאָר וְוָאָס דַּעַר אַיְן גַּעֲבּוֹנְדָן נָאָר צָו דַּעַר לְבָנָה. דָּאָס אִסְלָאָמִישׁ יָאָר הַאָט 12 חַדְשִׁים פְּנֵי 29 אַדְעָד 30 טָעַג, וְוָאָס מַאְכָט אוֹסִים (אַיְן 354) טָעַג, פּוֹנְקְט אַזְוִי וְוִי דָּאָס יִדְיְשָׁע יָאָר. נָאָר דִּי 11 טָעַג וְוָאָס מַאְלָי 355) טָעַג, פּוֹנְקְט אַזְוִי וְוִי דָּאָס יִדְיְשָׁע דָּרִיְיט זְיךָ אַפְּרִיעָר וּוּרָעָן פָּאָרָלִירַן בְּלִיבְּנָן. דַּעַר קָאַלְעַנְדָּר דָּרִיְיט זְיךָ אַפְּרִיעָר אַוְן שְׁטִימָט נִיט מִיטָּן נָאָטְרָיָאָר. אַוְן אַזְוִי אַרְמָם שְׁטִימָעָן נִיט דִּי יוֹמִ-טּוּבִים מִיטָּן דִּי צִיטָן פְּנֵי יָאָר. רָאָמָדָן, צָוּם בִּישְׁפִּיל, קָעָן אַרְסְפָּאָלָן וּוּינְטָעָר אַדְעָר זָוּמָעָר, וְוָאָס מַאְכָט נִיט קִינְזָן גְּרוֹיְסָן אָוְנְטְּעָרְשָׁיָּד אַוְיָבָמָעָן לְעַבְּטָאָן פָּאָסְטָן 44. פְּנֵי זְנוֹנוֹיְפְּגָאָנָג בְּזַי זְנוֹן-אָוְנְטְּעָרְגָּאָנָג אַיְן טָאַקְעָע אַנְדָּעָר מַעְשָׁה 45. דִּי פְּרָאָגָע אַיְן: צִי קָעָן מִעְן אַוְיָסְאָרְבָּעָטָן אַקָּלְעַנְדָּר וְוָאָס זְאָל אַיְן גַּאֲנְצָן שְׁטִימָעָן מִיט דַּעַר נָאָטָר?

46. יַעֲדָעָר קָאַלְעַנְדָּר וְוָאָס עַקְוִיסְטִירַט אַדְעָר הַאָט אַמְּלָעָקְסִיטְרַט הַאָט

עַפְּעָס אַחְסָרְוָן 46. דַּעַר גְּרוֹעָנָרְאִינְגָּרְפָּאָרְלִירַט 27 סְעַקְוּנְדָּעָס אַיְר (אַיְן

טָאָג אַיְן אַרְמָם 3000 יָאָר). דַּעַר יִדְיְשָׁע פָּאָרְלִירַט 7 מִינְוֹט אַיְר,

47. אַיְר, אַיְן טָאָג אַיְן 216 216. זְעַט אָנוֹס אַזְעַט פְּינְקְט.

48. לְעַכְּסָטְעָר 47. אַיְזָעָוּן דַּעַר וְוָאָס דִּי מַאְיִאָס 48. הַאָבָן אַזְעַלְכָע קוֹנְצָן 49. צְרוּקָה.

49. אַזְעַלְכָע קוֹנְצָן 49. צְרוּקָה.

50. אַזְעַלְכָע קוֹנְצָן 50. צְרוּקָה.

51. אַזְעַלְכָע קוֹנְצָן 51. צְרוּקָה.

דער „ניר יידיש רעפּ“¹ גיט בעקעטן²

אַהֲרֹן אָרוּףּ יִידִיש

פֿון סְעִסֵּל נְעֹזֶר חֶבְרֶן³

פֿונְגָעָם 12 טַן בֵּין 27 סְטַן מַארְצַן הָאָט מַעַן
גַּעֲקָעָנְטַן זַעַן אִין פָּאַרְיזַן וּוְאַרְטַן אוּףּ גָּאָדָא⁴,
אַ יִידִישַׁע בְּאַרְכְּבָעַטְוָנְגַן⁵ פֿון סָאַמוּעַל בעקעטַן
בְּאַרְיכְּמַטְעַר פִּיעָסַע. דִּי טַעַטְעַר-פְּאַרְשְׁטָעַלְוָנְג
אִין גַּעֲוָעָן אַ פְּרָאַדוּקְצִיעַ פֿוֹנְגָעָם נְיוּ-אַרְקְעַדְר
„נְיוּ יִידִישַׁ רַעְפּ“ אָוָן אִין פְּאַרְגְּעַשְׁטָעַלְטַן גַּעֲוָוָאָרָן
אַינְעָם פָּאַרְיזַעַר אַיְרִישַׁן קּוֹלְטוֹרַ-צְעַנְטַעַר⁶.

שיין בִּיקָּעָר (דִּי, פֿון רַעַכְטַס) אָוָן דָּוד מַאנְדְּלָבוּיָם
(גָּאָגָּא) וּוְאַרְטַן אוּףּ גָּאָדָא.

כָּאַרְקְטַעַר פֿון דָּעַר דְּרָאַמְּעַד אָוָן דֻּרְלְוִיבָּט יַעַדְן אַיְינָעָם זַיךְ צַו
אַיְדָעַנְטִיפְּשִׂירַן מִיטַּדְיַאְרְשִׁוּנְעַן¹⁹.
מַעַן וּוְאַלְטַן גַּעֲקָעָנְטַן מִינְיָעַן אַזְזַעְלַעַן אַיְדָעַנְטִיפְּשִׂירַן
טַעַקְסַט וּוְעַט שָׁאָפְּן עַפְעַס סְפָעַצְיִיפְּשִׂים, יִדְיְשַׁלְעַכְסַ, אָוָן אַזְזַעְלַע
אַרְוָם וּוְעַט דִּי פִּיעָסַע פְּאַרְלִירַן אִירַ אלְמַעַנְטְּשַׁלְעַכְן גִּיסְט. דָּעַר
אַיְבָּרוּזְעַצְעַר, שיין בִּיקָּעָר²⁰ (וּוְאָס שְׁפִילְט אַוְיךְ דִּי רַאְלָעַ פֿון
וּוְלְאַדְיִמְיר) הָאָט טַאְקָע²¹ בְּאַשְׁלָאָסַן צַו גַּעַבְן דַּעַם טַעַקְסַט
יִדְיְשַׁן טַעַם²² אָוָן הָאָט אַדְאַפְּטִירַט לְמַשְׁלַׁחַ דִּי נְעַמְעַן פֿון עַטְלְעַכְעַ
עַרְטַעַר צַו אַיְדָעַן קָאַנְטָעַסְט. דָּעַר פּוּעַלְיְוֹצָאָר²⁴, אַגְּבָּאָר²⁵, אַיְזָן
גַּעֲוָעָן זַיְעָר גַּעַרְאָטָן²⁶, וּוּמָעַ זַעַט צָוּם בִּישְׁפִּיל אַיְן לְאַקְיָס²⁷
מַאְנָאָלָג, פְּרַעַכְתִּיק אִינְטְּרַפְּרַעַטְרַט פֿון רַפְּאַל גַּאֲלְדוֹוָאָסְעַר²⁸.
אַיְן דָּעַר אַמְּתַחַן²⁹ אַיְזָן דָּעַר יִדְיְשַׁעַר אַסְפְּעַקְט גַּאֲרַ נִשְׁתַּפְּרַעַם
צַו דַּעַם אַרְגְּנִינָאָל. גַּעֲוָוִיסַע קָרִיטִיקָעַר מִינְיָעַן אַפְּיָלוֹן³⁰ אַזְזַעְלַע
סִיטְוָאַצְיַע פֿון דִּי הוּיְפְּטִפְּ-פְּאַרְשְׁוּנְעַן, דִּי (אַדְעַר וּוְלְאַדְיִמְיר) אָוָן
גָּאָגָּא (אַדְעַר עַסְטְּרָאָגָּא), אַיְזָן מִמְּלָאָא³¹ אַ יִדְיְשַׁע סִיטְוָאַצְיַע:
אוֹמוֹזִיכְעָרָע, וּוְאַקְלִידְקָע³² נְדִוְנְדִיקָעָס³³ וּוְאָס בְּלִיבָּן אַיְן אַנְ
עַקְוִיסְטַעַנְצִיעַלְן גַּלְוָת³⁴ בֵּין מִשְׁיחָה³⁵ (אַדְעַר גָּאָדָא) וּוְעַט קְוּמָעָן...
זַיךְ פְּילַן אַיְן גָּאַנְצָן הַיְמִישַׁ אַוְיךְ יִדְיְשַׁ.

[סוף ז' 5]

1. New Yiddish Rep, <http://www.newyiddishrep.org>
2. Samuel Beckett (*datif/dativ*)
3. Cécile Neeser Hever
4. En attendant Godot/Waiting for Godot
5. adaptation
6. Centre culturel irlandais/Irish Cultural Centre
7. KHAVEYRIM amis/friends, sing. KHAVER
8. Quartier latin/Latin Quarter
9. arrondissement/district
10. MEKHABER auteur/author
11. exprime/expresses
12. désespoir/despair
13. tourmentent/torment
14. PA'SKENEN trancher/judge
15. indices/hints
16. caractère indéfini/undefined nature
17. préserve/preserves
18. universel/universal
19. personnages/characters
20. Shane Baker
21. effectivement/indeed
22. TAM saveur/taste
23. LEMOSHLP par exemple/for example
24. POYEL-YOYTSE résultat/result
25. AGEV à propos/by the way
26. réussi/successful
27. de Lucky/Lucky's
28. REFOEL Rafael Goldwaser
29. ... E'MESN à vrai dire/in fact
30. AFILE même/even
31. MEMEYLE forcément/necessarily
32. indécis/hesitating
33. NAVENA'DNIKES vagabonds/wanderers
34. GOLES exil/exile
35. MESHIEKH le Messie/the Messiah
36. familier/familiar

אַ

שפראָך-עַצּוֹת² פֿאָר יִדְישׁ-לְעַרְנָעֶרְסׁ וּוָאָסׁ קָעָנָעָן הַעֲבָרְעִישׁ (טִילְ 1)

פֿוֹן טֵל חַבְּרִ-כִּיבָּאָוּסְקִי³

אין דער רוברייך⁴, "шибועים-לשון" קלייבן מיר אויס יעדעם מאָל אָן אָנָּה דער שפראָך אָון גיבַן באָזונְדערע שפראָך-עַצּוֹת פֿאָר יִדְישׁ-לְעַרְנָעֶרְסׁ וּוָאָסׁ קָעָנָעָן אָט דִּי שְׁפְּרָאָךְ דָּאָס מָאָל וּוְעַלְן מִיר גַּעֲבָן עַצּוֹת פֿאָר יִדְישׁ-לְעַרְנָעֶרְסׁ וּוָאָסׁ קָעָנָעָן הַעֲבָרְעִישׁ.

"דער בָּבְּלָטוּרְעָם" פֿוֹן אַנְטָאָן מַאְצָאָרְט, אַרְוּם 1600.

די קָעְגָּנוּזִיטִיקָעַ השְׁפָעוֹת⁵ צוֹיִשַּׁן יִדְישׁ אָן הַעֲבָרְעִישׁ

אין אָן אַרְטִיכְל פֿוֹן 1931 האָט דער גַּרוּסָעָר לִינְגְּוּוִיסְט אָון הַיסְטָאָרִיקָעָר פֿוֹן דער יִדְישׁ-עַר שְׁפְּרָאָךְ, מַאְקָס וּוּינְרִיךְ⁶, גַּעֲפָרָעָגֶט, "וּוָאָסׁ וּוְאָלָט גַּעֲוָעָן יִדְישׁ אָן הַעֲבָרְעִישׁ?". זִין אַוִּיסְפִּיר⁷, אָז "אָן דִּי הַעֲבָרְעִישׁ-אָרָאִמְישׁ עַלְעַמְעַנְטָן וּוְאָלָט דִּי יִדְישׁ שְׁפְּרָאָךְ נִיטְגַּעַ וּוּעַן" אִיז בָּאָזִירָט אוּפְּיכָאָזְנָאַלְיִיז אָז "אָדָאנְקָדִי עַלְעַמְעַנְטָן פֿוֹן תּוֹרָה", פֿוֹן דָּאוּנוּעָן, פֿוֹן לְעַרְבָּעָן אִיז דִּי יִדְישׁ שְׁפְּרָאָךְ גַּעֲוָאָרָן דָּאָס וּוָאָסׁ זִי אִיז". הַגְּמָן⁸ יִדְישׁ אִיז אַגְּרָמָאַנִּישׁ שְׁפְּרָאָךְ אִיז אַירָעָסְטָדְהַדְקִיעָּס⁹ סְטוּרְקָטְרוֹן, הַאלָט וּוּינְרִיךְ, אָז "דָּאָס וּוָאָסׁ עַס האָט אִין מַשְׁךְ פֿוֹן¹⁰ הַונְדָּרְטָעָר יָאָרָן גַּעֲהִיָּסִין יִדְישָׁקִיט אִיז גַּעֲוָעָן קָאַנְצָעָנְטָרִירִיט

1. shivim-loshn 70 langues (traditionnellement toutes les langues du monde)/70 languages (in Jewish tradition, all the languages of the world) 2. EYTSSES conseils/advice 3. Tal Hever-Chybowski 4. rubrique/column 5. ... HASHPOES influences réciproques/reciprocal influences 6. Max Weinreich (1894-1969) 7. conclusion 8. TOYRE Torah 9. prière/prayer 10. HAGA'M bien que/although 11. YESO'YDESDIKE de base/basic 12. ... MESHEKH ... pendant/for

דערצְוָ אִיז דָּא מָעָר וּוִי אִין אַיְנְצִיקָעָר יִדְישׁ: דִּי צְוּוִי הַוּיפְּתָחָהָלְדָן³⁷ רַעַדְן אָוִיף פֿאָרְשִׁידְעָנָעָדְהַלְקָטָן. גַּאנְגָּא (דָוד מַאנְדְּלְבּוּיְם³⁸) רַעַדְטָ פֿוּלִילְקָעָס, וּוָאָסׁ אַיְנְעָם אַרְגִּינְעָלָן טַעַקְסָט וּוּיְזָן זִי אָוִיף דָעָר אַבְּסְוָרְדִּיקִיט פֿוֹן דָעָר סִיטְוָאַצְּיעָ, בָּאַקְוּמָעָן אָוִיף יִדְישׁ אָן אַינְטָרָעָסָאנְטָן קָנִיְיטָשׁ⁴⁰ (אָמִין⁴¹ say tomato, you say⁴² I say) — זָאגְט אַיְנְעָרָה, "דוֹ [גִּיסְטָ]"? — עַנְטָפְּעָרָט דָעָר אַנְדְּעָרָה. דָאס שָׁאָפְּט אַוְיִזְזָן וּוָאָסְ נַאֲרָ אַזְאָ אַיְדִּישׁ יִדְשָׁעָר עַולְמָן⁴³ פֿאָרְשְׁטִיטִיט אִים. נַאֲרָ אַזְאָ הַומָּאָר פֿאָרְשְׁוָאָכָט נִיטְדִּי פֿאָרְצְוּוֹיְפָלְטָע שְׁטִימָנוֹגָן⁴⁴. פֿאָרְקָעָרט: דָאס בִּיטְן דָעָם אַקְצָעָנט שָׁאָפְּט אַקְאַנְטָרָאָסְט אָון וּוּיזְט נַאֲךְ שְׁטָאָרָקָעָר אָוִיף דָעָר אַלְגָּעָמִינְיָעָר comic relief, אַקוּרְצָע אָן הוּמָאָר אָן אָן אַנְטָשְׁפָּאָנוֹגָג⁴⁵ דָוָרָךְ הוּמָאָר אָן אָן עַרְנָסְטָעָר אָון שְׁוּעָרָעָר סִיטְוָאַצְּיעָ. אִין אָוּלָט וּוּדָעָר מַצְבָּה⁴⁶ פֿוֹן מַעֲנְטָשָׁ אָזְאָ אַנְבָּדָא אַנְבָּדָא אַיְנְעָרָה, אָזְאָ אַיְנְעָרָה — וּוִי גַּאֲדָא אַלְיִין — אַהֲלָפְּ וּוּיטְעָרְצָגְּוִין. אַזְאָ שְׁפִּיל מִיטְן דִּיאָלְעָקְטָאָלָן אַרְוִיסְרָעָד אַיְזָעָלְעָד נַאֲרָ אָין אָיְדִּישׁ אַיְזָעָלְעָד גִּיטְזָוְן צְוִיְּוִיְּוָאָן: עַרְשָׁתָנָס, אַנְטָפְּלָעָט זִי אָזְאָ דִּי יִדְישׁ אַיְזָעָלְעָט אַיְזָעָלְעָט קִיְּין אַוִּיסְגָּעָה קִירְהָתָעָ⁴⁷ אָזְאָ גִּיטְזָעָט טַעַקְסָט אָזְאָ אַרְטָ וּוָאָסׁ קָוָמָט אִים אָוִיף יִדְישׁ. צְוּוִיְּתָנָס, וּוּיזְט זִי דָעָם כּוֹחָ⁴⁸ פֿוֹן בָּעָקָעָטָס פִּיעָסָע, וּוָאָסׁ הַאָט אָזְאָ פֿאָרְקִיְּתָ אַנְצָוּנָעָמָעָן אָיְדִּישָׁן טָעָם נִיטְפָּאָרְלִינְדִּיק אַיְרָ אַלְמָעְנָטְשָׁלְעָכָן זִינְעָן.

37. personnages principaux/main heros

38. DOVID David Mandelbaum 39. KLAL... yiddish standard/standard Yiddish

40. nuance 41. sorte de/kind of 42. ... OYLEM public/audience 43. ambiance/mood 44. détente/release of tension

45. MATSEV situation 46. couche/layer

47. o'YSGEKH KIRETE tiré par les cheveux/far-fetched

48. KOYEKH force/strength.

דִים ווְאֶסְ קַעֲנָעֵן הַעֲבָרְעִישׁ, נָאָר אֹוֵיךְ גַעֲוִיסָע אִידְיאָמָעֵן, ווּי לְמַשְׁלֵךְ³⁸ דַעַר אַוִיסְדָּרוֹק אֹוֵיף אַיִין פָּוָס³⁹, ווְאֶסְ אַיְזְ פְשָׁטוֹ⁴⁰ אַכְלָקָעַ פָּוָן עַלְירְגָלְ-אַחַת⁴¹. פָּוָן דַעַר אַנְדָעָרָעָר זַיְיט, אַדָּנָק דַעַר יִדְישָׁר הַשְּׁפָעָה אֹוֵיךְ הַעֲבָרְעִישׁ קַעֲנָעֵן הַעֲבָרְעִישׁ קַעֲנָעֵן אַס⁴² יִדְישָׁו ווּעְרְטָעָר ווְאֶסְ זַיְינָעֵן אַיְנְגָעָוּאַרְצָלָט גַעֲוָאָרָן אַיְן הַעֲבָרְעִישׁ (לְמַשְׁלֵךְ קַוְנִץ⁴³ אַדָּעָר מַאֲכָעָר⁴⁴). זַיְיָ אֹוֵיךְ פְשָׁטוֹעָר צָו פָּאַרְשָׁתִין אַוִיסְדָּרוֹק ווְאֶסְ הַעֲבָרְעִישׁ הָאָט קַאַלְקִירְט פָּוָן יִדְישָׁ, ווּי ווְאֶסְ הַעֲרָטָזְ זַיְקָ ? (אֹוֵיף הַעֲבָרְעִישׁ: מָה נִשְׁמָעָ ?).

אַיְנוֹ שָׁאַנוֹ יָדַע אַיְזָ אַהֲלָבָעַ יָדַע⁴⁵
גּוֹט קַעֲנָעֵן הַעֲבָרְעִישׁ הַעֲלָפֶט אַס, אַבָּעָר עַס קַעְן אֹוֵיךְ קַאַמְפְּלִיצִירָן דַאָס לֻעְרָנָעֵן זַיְדִישָׁ אַוְן פְּאַרְפָּרִין צָו טְעוּתִים⁴⁶. דַי גְּרָעָסְטָעַ פְּרָאַבְּלָעָם אַיְזָ נִישְׁתָמִיט ווְאֶסְ מַעַ ווִיסְט נִשְׁתָמִיט, נָאָר מִיט ווְאֶסְ מַעַ ווִיסְט נִשְׁתָמִיט אַזְעַמְעַט. דַי הוּפְטָ-שְׁוּעָרִיקִיטָן פְּאַר הַעֲבָרְעִישׁ-קַעֲנָעָרָס ווְאֶס לֻעְרָנָעֵן זַיְדִישָׁ זַיְינָעֵן דַעַר רִיכְטִיקָעָר אַוִיסְרָעָד⁴⁷ אַוְן דַעַר רִיכְטִיקָעָר זַיְינָעֵן⁴⁸ פָּוָן דַי הַעֲבָרְעִישׁ-זַיְמָן אַיְן יִדְישָׁ. אַיְן דַעַם עַרְשָׁתָן טִילְ פָּוָן דַעַם דַאְזִיקָן אַרְטִיקָל ווּעַט מַעַן רַעַדְן נָאָר ווּעַגְן דַעַם אַוִיסְרָעָר.

אַרְוִיסְרָעָד
פְּאַרְאָן זַיְעָר ווִינְיק לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע ווּעְרְטָעָר אֹוֵיךְ יִדְישָׁ ווְאֶס הַאֲבָן דַעַם זַעְלָבָן אַרְוִיסְרָעָד ווְיַיְיָ אַמְדָעָרָן הַעֲבָרְעִישׁ (וּזְ אַונְטָן: אַוִיסְנָאַמְעָן⁴⁹). אֹוֵיב מַאְדָעָרָן הַעֲבָרְעִישׁ אַקְצָעָנְטִירָט עַלְ-פִּי רַוְבָּ⁵⁰ דַעַם לְעַצְטָן טְרָאָפָן⁵¹, שְׁטִיטָט דַעַר אַקְצָעָנְטָן אַיְן דַי לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע ווּעְרְטָעָר אֹוֵיךְ יִדְישָׁ בְּדָרְקָ-כְּלָלָן⁵² אוּפְנָן פְּאַרְלָעָצְטָן טְרָאָפָן. אַיְן דַי דַאְזִיקָע פְּאָלָן ווּעַרְט דַעַר לְעַצְטָעָר אַוְמַבָּאַטָּאַנְטָעָר⁵³ טְרָאָפָן אַפְּגָעָשָׁוּאָכָט, דַאָס הַיִסְטָמָע, אַנְשָׁתָאָט דַעַם אַרְגִּינְעָלָן ווְאַקָּאָל רַעַדְטָמָעָן אַרְוִיסָס אַקְרָצָן [ע]-קְלָאנְגָן:

בִּישְׁפֵּיל	עֲבָרִית	יִדְישָׁ
[TALEMID]	[תָּאַלְמִיד]	
[MAVSOGA]	[מַעֲשׂוֹגָא]	מַשׂוֹגָע ⁵⁴

דַעְרָצָו רַעַדְטָמָעָן אַרְוִיסָס דַי נִשְׁתָמָעָ-אַפְּגָעָשָׁוּאָכָטָעָ לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע ווְאַקָּאָל אֹוֵיךְ יִדְישָׁ לְוִיט דַעַר אַשְׁכָנְזִישָׁעָר הַבְּרָהָה⁵⁵, ווְאֶס אַיְזָ רִיכְעָר אַיְן קַלְאָנָגָעָן אַיְן פְּאַרְגָּלִינְדָן:
צָו מַאְדָעָרָן הַעֲבָרְעִישׁ. דַי אַונְטָעָרְשִׁידִין דַעְרָקָעָנְטָמָעָן אַיְן דַרְיָי ווְאַקָּאָל:

וְאַקָּאָל	בִּישְׁפֵּיל	עֲבָרִית	יִדְישָׁ
[sholem]	[shalom]	[שָׁלֹום, shalom]	שְׁלָוָם ⁵⁶ (א)
[MEYVN]	[MEVIN]	[מְעוּוֹן, מְבִין]	מְבִין ⁵⁷ (א)
[MOYKHER]	[MOKHER]	[מְאַכְעָה, מְוֹרָם]	מוֹרָם ⁶⁰ (ו)

13. Loshn-Koydesh ... d'origine hébraïque et araméenne/of Hebrew and Aramaic origin 14. ... TAMTSES quintessence spirituelle/spiritual essence 15. l'étincelle du judaïsme/spark of Jewishness 16. s'rov la plupart/most 17. IVRIT hébreu moderne/modern Hebrew 18. chercheur en linguistique/language scholar 19. intéressant/interesting 20. ... PONEM ici serait très différent/here would had been quite different 21. ... E'MESN à vrai dire/actually 22. MASHPIE ... a influencé/influenced 23. ASHKENA'ZISHE ashkénaze/Ashkenazi 24. PINKEYSIM registres des communautés/chronicles of Jewish communities, sing. פֿינְקֶס 25. SHAYLES UTSHUVES responsa rabbiniques/rabbinical responsa 26. MASKIL'ISHER des Lumières/of the Enlightenment 27. KHSI'LISHER hassidique/Hasidic 28. calques 29. MAYLE avantage/asset 30. INYEN sujet/subject 31. MADREYGES niveaux/levels 32. OYSYES caractères/characters, sing. אוֹתָס 33. TALMIDIM étudiants/students 34. approfondir leurs connaissances/broaden their knowledge 35. KEDE'Y ... afin de/in order to 36. renforcer/reinforce 37. HASOGE compréhension/understanding 38. LEMOSHOL par exemple/for example 39. au pied levé/quickly 40. POSHET simplemnet/simply 41. ALREGL-AKHEs sur un pied/on one foot 42. astuce/trick 43. gros bonnet/big shot 44. MA NISHMA quoi de neuf/?what's new? 45. YEDEYE SHEYNE YEDEYE ... celui qui sait qu'il ne sait pas a déjà la moitié de la connaissance/knowing that you don't know is the beginning of knowledge 46. TEUSIM erreurs/mistakes, sing. TOES 47. pronunciation/pronunciation 48. sens/meaning 49. exceptions 50. ALPI ROV dans la plupart des cas/for the most part 51. syllabe/syllable 52. BEDEREKH KLAL en règle générale/as a general rule 53. non accentué/unstressed 54. MESHUGE fou/crazy 55. HAVORE prononciation/pronunciation 56. KOMETS la voyelle אַ [o]/the vowel אַ [o] 57. SHOLEM paix/peace 58. TSEYRE la voyelle אַ [ey]/the vowel אַ [ey] 59. MEYVN expert 60. KOYLEM la voyelle/the vowel אַ [oy/o] 61. MOYKHER vendeur/seller

אַיְן דַעַם הַעֲבָרְעִישׁ עַלְעַמְעַנְטָ". דַי לְשׁוֹן- קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע¹³ עַלְעַמְעַנְטָן, הַיִסְטָמָע, זַיְינָעֵן אַרְגִּיסְטִיקָעָר תְּמִצְתָּה¹⁴, דַאָס פְּנִי- טְעַלְעַע¹⁵ יִדְישִׁקִיטִיט אֹזְזִי צָוְאָגָן. אַיְן דַעַר צִימְטָ אַיְן ווּלְכָעָר ווִינְרִיךְיָיךְ אַיְן דַעַר צִימְטָ שְׁרִיבִיטָ ווִינְרִיךְיָיךְ אַיְן סְרוּבָּ¹⁶ שְׁרִיבִיטָ, הַאֲבָן הַעֲבָרְעִיסְטָן – שְׂוֹן-קוֹדֶשׁ אֹוֵיךְ עַבְרִית¹⁷, דַאָס הַיִסְטָמָע: אֹוֵיךְ אַמְדָעָרָן יִדְישָׁ-רְעַדְנְדִיקָעָ – גַעְשְׁטְרָעְבָטָ פָּוָן זַיְיִדְישִׁ-רְעַדְנְדִיקָעָ – אַיְן דַעַר צִימְטָ אַיְן ווּלְכָעָר ווִינְרִיךְיָיךְ אַיְן דַעַר צִימְטָ שְׁרִיבִיטָ ווִינְרִיךְיָיךְ אַיְן דַעַר צִימְטָ שְׁפָרָאָקְ-פְּאַרְשָׁעָר¹⁸ ווְאַלְטָ גַעְוּעָן דַעַר יִדְישָׁ אַזְוִי טְשִׁיקָאּוּעָן¹⁹ צָו שְׁטָעָלָן דַי פְּרָאָגָעָ: ווְאֶס ווְאַלְטָ הַעֲבָרְעִישׁ גַעְוּעָן אַזְיִדְישָׁ ? ווִינְרִיךְיָיךְ אַזְיִדְישָׁ ? ווִינְרִיךְיָיךְ ווְאַלְטָ הַאֲלָט, אַזְיָ אַזְעַמְעַט דַעַס הַיִנְטִיקָע הַעֲבָרְעִישׁ גַעְוּעָן גַעְוּעָן אַנְדָעָר פְּנִים²⁰.

אַיְן דַעַר אַמְתָן²¹ אַיְזָ יִדְישָׁ מִשְׁפִיעָ גַעְוּעָן²² אֹוֵיךְ הַעֲבָרְעִישׁ שְׁוִין אַ פְּאָר הַוּנְדָעְטָעָר יִאָרָן. דַי אַשְׁבָנְזִישָׁעָן הַעֲבָרְעִישׁ שְׁפָרָאָקְ²³, הַעֲבָרְעִישׁ שְׁפָרָאָקְ²⁴, שְׁאַלְוִתְוִתְשְׁוּבָת²⁵, מִשְׁבְּלִישָׁעָר²⁶ אַזְוּנְטִיקָעָ אַזְוּנְטִיקָעָ סְטוּרְקָטָרָן, קַאַלְקָעָס²⁸ אַזְוּנְטִיקָעָ אַזְוּנְטִיקָעָ מִשְׁפִיעָ סְטוּרְקָטָרָן הַשְּׁפָעָות פָּוָן יִדְישָׁ. ווִינְרִיךְיָיךְ אַזְיִגְעָרָעָטָן: אַזְיִדְישָׁ ווְאַלְטָ דַעַס הַיִנְטִיקָע הַעֲבָרְעִישׁ נִשְׁטָגָעָן דַאָס ווְאֶס עַם אֵזְיָ.

קַעְגְּנוּיִיטִיקָע אַיְזָ אַ גְּרוֹיסָע מַעְלָה²⁹
פְּאָר דַי ווְאֶס לֻעְרָנָעֵן זַיְקָ יִדְישָׁ
די קַעְגְּנוּיִיטִיקָע הַשְּׁפָעָות צְוִישָׁן יִדְישָׁ אַזְוּנְטִיקָע אַזְוּנְטִיקָע צְרִיטָעָר עַנְיָן³⁰, נָאָר אַיִין זַאָק אַיְזָ קַלְאָר: קַעְגְּנוּיִיטִיקָע אַיְזָ גְּרוֹיסָע מַעְלָה צְרִיטָעָר עַנְיָן אַזְוּנְטִיקָע מַעְלָה³¹. פְּאָר יִדְישָׁ-לֻעְרָנָעָרָס פָּוָן אַלְעַ מַדְרוֹגָת³². יִדְישָׁ-אַנְהִיבָּרָס ווְאֶס קַעְגְּנוּיִיטִיקָע הַעֲבָרְעִישׁ הַאֲבָן שְׁוִין אַ דַעְרָפָאָרָגָן מִיט דַי יִדְישָׁ שְׁעַ אַוְתִּיחָת³³ אַזְוּנְטִיקָע גְּרוֹיסָע טִילְין פְּוּנָעָם לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע ווְאַקָּאָבוֹל לְאָרָין יִדְישָׁ. אַבָּעָר אֹוֵיךְ אַזְוּנְטִיקָע צְרִיטָעָר אַזְוּנְטִיקָע אַזְוּנְטִיקָע תְּלִמְדִידָם³³ ווְאֶס ווּלְיָן זַיְקָ אַפְּטָ הַעֲבָרְעִישׁ כְּדַי יִדְישָׁ, לְעַדְנָעָן זַיְקָ אַפְּטָ הַעֲבָרְעִישׁ צְרִיטָעָר³⁴ צְרִיטָעָר³⁵ פְּאַרְפָּעְסִיטִיקָע³⁶ זַיְעָר הַשְּׁגָה אַזְיִדְישָׁ דַעַם „גִּיסְטִיקָן תְּמִצְתָּה“ פָּוָן דַעַר שְׁפָרָאָן, ווְיַיְנִירִיךְ הָאָט עַס אַגְּנָעָרָפָן.
צְוּלִיב דַעַר לְשׂוֹן-קוֹדֶשׁ-שְׁטָמָאַמִּיקָע הַשְּׁפָעָה אֹוֵיךְ יִדְישָׁ, זַיְינָעֵן נִשְׁטָגָעָן אַזְיִדְישָׁ אַס יִדְישָׁ שְׁעַ ווּעְרְטָעָר פְּאַרְשָׁטָעָנְדָלְעָךְ פְּאָר תְּלִמְדִי

דער פועל-ייזא⁹⁰ פון די אלע איסנאמען אייז, איז העברעיש-קענערא דאָרֶפַן זיין זיער פֿאָרוּסְרָעֵד מיטן אוֹרִיסְרָעֵד פֿון העברעיזמען. פֿאָרֶאלָע נײַע ווּרטָעָר איז זיער גּוֹוֹונְטָשָׁן⁹¹ צו קאנְטָרָאַלִין דעם רִיכְטִיקָן אוֹרִיסְרָעֵד אין אַ ווּרטָעָרְבָּן. דאס ווּרטָעָרְבָּן פֿון לשׂוֹן-קוֹדְשָׁ-שְׂטָמְאַמִּיקָע ווּרטָעָר (זעט בילד) איז זיער נִיצְלָעָך פֿאָרֶידִיש-לעֲגָנָרָס ווּסְקָעָנָען העברעיש, נִישְׁטָנָאָר ווּילָע עַס גִּיט דעם רִיכְטִיקָן אוֹרִיסְרָעֵד פֿון די דָאַזְיָקָע ווּרטָעָר, נִאָר אָוִיךְ צָוְלִיב דעם, אָז עַס הַלְּפָטָט מִיט דער צוּוִיטָעָר שׂוּרָאִיקִיט פֿאָרֶה העברעיש-קענעראס ווּסְקָעָנָען זיךְ יִדִּיש: דער רִיכְטִיקָע זַיְעָן

פֿון די העברעיזמען אין דער שְׁפָרָאָן. אַינְעָם קוּמָעָנְדִּיקָן נוּמָעָר ווּלְעָן מִיר מַשְׁיךְ זַיְעָן⁹² מִיט העברעיש, דאס מַאְלָוּוּגָן סֻעְמָאַנְטִישׁ אַונְטָרְשָׁידָן צוּוִישׁן מַאְדָעָרָן העברעיש אַונְטָרְשָׁידָן אַין יִדִּיש.

אַחֲזָעָק⁶² די ווּאַקָּאָלָן, האָט יִדִּיש (אוֹן אַשְׁכְּנוֹישׁ העברעיש) אַפְּגָעָה יִתְדַּעַן שִׁידְ צְוִישָׁן די קָאַנְסָאַנְאַנְטָן תְּ אָוֹן תְּ, ווּאָס מַאְדָעָרָן העברעיש האָט פְּאַרְלוּרָן:

בִּישְׁפִּיל	יִדִּיש	עֲבָרִית
מַתְהָנָה ⁶³	[מַאְתָּאָנָא]	[מַאְתָּאָנָא]
אֲבָעָר : מַתְנָגֶד ⁶⁴	[מַיְתָּנָגֶד]	[מַיְתָּנָגֶד]

גענִיטָוָנָג

אָט די דְּרִי כְּלִילִים⁶⁵ זַיְעָן גַּעֲנָעָן אוֹיף רִיכְטִיק אַרְוִיסְצְּרוּדָן סְרוּבְּ לְשׂוֹן-קוֹדָשׁ-שְׂטָמְאַמִּיקָע ווּרטָעָר אוֹיף יִדִּיש. לְאִמְרָד בָּאַטְרָאַכְּטָן, לְמַשְׁלָ, דָאָס ווּאָרָט מַלְקָמָות⁶⁶: אוֹיף העברעיש רַעַדְתָּ מַעַן עַס אַרְוִיס [מִילְכָּאָמָּאָט] מִיטָּן אַקְצָעָנָט אוֹיפָן לְעַצְטָן טְרָאָף: מַלְ-חַ-מוֹת. אֲבָעָר אוֹיף יִדִּיש פְּאַלְטָעָר אַקְצָעָנָט אוֹיפָן פְּאַרְלָעָצְטָן טְרָאָף: מַלְ-חַ-מוֹת. דָעַר עַרְשָׁטָעָר טְרָאָף (אַרְוִיסְגְּרָעָדָט [מִילְ]) בְּלִיבָּט אַין יִדִּיש אָן שִׁינְוּיִים⁶⁷. אָזּוּ ווּאַונְטָעָר דָעַמְרָד חַיְעָם צְוֹוִיטָן אַקְצָעָנָטְרָטָן טְרָאָף אָן קְמָץ, אָז דָעַר ווּאָקָאָל אַינְעָם לְעַצְטָן אַומְבָאַטָּאָנָט אָן [אַ-קְלָאָנָג (o)]. לְיִתְן עַרְשָׁטָן כָּלָל ווּרטָעָר דָעַר ווּאָקָאָל אַינְעָם לְעַצְטָן אַומְבָאַטָּאָנָט⁶⁸ טְרָאָף אַפְּגָעָשָׁוָאָכָט צו אָן [עַ-קְלָאָנָג]. דָעַרְצָוּ מַעַן אַרְוִיסְרָעָדָן דָעַמְרָד תְּ אָן אַדְגָשׁ ווּי אָס. אָזּוּ אַרְוָם⁶⁹ רַעַדְתָּ מַעַן אַרְוִיסְדָאָס גַּאנְצָע ווּאָרָט אוֹיף יִדִּיש: מִילְ-כָּאָ-מָעָס.

אוֹיְסָנָאָמָעָן

צָוּם בָּאַדוּעָרָן⁷⁰ זַיְעָן פְּאַרְאָן אַסְקָעָנָט אַרְוִיסְנָאַמָּעָן צו די דָאַזְיָקָע כְּלִילִים, לְמַשְׁלָ: אַין אַ פָּאָר ווּרטָעָר בְּלִיבָּט דָעַר אַקְצָעָנָט אוֹיפָן לְעַצְטָן טְרָאָף, צָוּם בִּישְׁפִּיל: פְּדִיָּה⁷¹, סְוּד⁷². דָי ווּרטָעָר רַעַדְתָּ מַעַן פְּשָׁוֹט אַרְוִיסְ פּוֹנְקָט⁷³ ווּי אַין העברעיש, ווּי אָוִיךְ אַיְנְטָרָאָפְּקָע⁷⁴ ווּרטָעָר ווּי קּוֹל⁷⁵, סְוּד⁷⁶ אָוֹן רָוב (אֲבָעָר דּוֹוקָא⁷⁷ נִשְׁתָּחָוּב⁷⁸, ווּאָס מַעַן רַעַדְתָּ אַרְוִיסְ [כוּוֹו]).

פְּסָח⁷⁹ אָוֹן מֶלֶךְ⁸⁰ שְׁרִיבָּטָן מַעַן מִיטְסָגָל⁸¹, נִשְׁתָּמְטִיטָן צְרָרִי. פְּוֹנְדָעָסְטוּוּוּעָגָן⁸² רַעַדְתָּ מַעַן זַיְעָן אַרְוִיסְ [פִּיְסָעָד] אָוֹן [מִילְעָן]. פְּאַרְמָאַכְּטָעָ אַקְצָעָנְטָרָטָע ווּאָקָאָל ווּרְעָן אַפְּט אַרְוִיסְגְּרָעָדָט ווּי אוֹיף מַאְדָעָרָן העברעיש (לְמַשְׁלָ: סּוֹפֶר⁸³ [סּוֹיֶפְּעָר], אֲבָעָר סּוֹפֶרִים [סּאָפְּרִים]). דָעַר אַרְוִיסְרָעָד פֿון חַטְפָּה ווּאָקָאָל⁸⁴ אַיְזָקְאָמְפָלִיצְרָט אָוֹן הָאָט אַס אַוִּיסָנָאָזְמָעָן (לְמַשְׁלָ: חַסִּידָות⁸⁵ [כְּסִידָעָס], אֲבָעָר מַעְשָׁה⁸⁶ [מִיּוּס]). אַפְּאָר ווּרטָעָר הָאָבָָן אָנְדָעָר אַרְוִיסְרָעָד ווּי אוֹיף מַאְדָעָרָן העברעיש ווּאָס וּוּאָלָט אַיְזָקְאָמְפָלִיצְרָט אַס אַוִּיסָנָאָזְמָעָן:

בִּישְׁפִּיל	יִדִּיש	עֲבָרִית
שְׁמֶשׁ ⁸⁷	[שְׁאָמָעָס]	[שְׁאָמָעָס]
בָּעַלְעָגָלָה ⁸⁸	[בָּאַלְ-אָגָלָא]	[בָּאַלְ-אָגָלָא]
קְרִיאָתְ-שְׁמָעָ ⁸⁹	[קְרִיאָתְ-שְׁמָעָ]	[קְרִיאָתְ-שְׁמָעָ]

62. Akhu'ts en plus des/aside from 63. MATONE cadeau/gift 64. MISNAGED opposant au hasidisme/ opponent of Hasidism 65. KLOLIM règles/rules, sing. KLAL 66. MILKHOMES guerres/wars 67. ... SHINUIM sans changement/unchanged, sing. SHINE 68. DOGESH le point dans le ה/the dot in the ה 69. ainsi/thus 70. malheureusement/unfortunately 71. KEDE'Y afin de/in order to 72. YESO'D base/basis 73. exactement/exactly 74. monosyllabiques/monosyllabic 75. KOL voix/voice 76. SOD secret 77. DAVKE justement/on the contrary 78. KHOVV dette/debt 79. PEYSEKH Pâque/Passover 80. MEYLEKH roi/king 81. SEGL la voyelle אַ [E]/the vowel אַ [E] 82. néanmoins/nevertheless 83. SOYFER scribe 84. KHATEF... voyelles courtes, comme אַ short vowels, like אַ 85. KHSIDES hassidisme/Hasidism 86. MAYSE histoire/story 87. SHAMES beداع/beadle 88. BALEGOLE cocher/coachman 89. KRISHME prière «Kriyat-Shema»/the prayer «Kriyat-Shema» 90. POYEL-YOYTSE conséquence 91. souhaitable/recommended 92. MAMSHIKH ... continuer/continue.

מעישה פָּרָן ר' רַאֲבָס רְוִיבָּן אוֹן אֲרוֹבָּעָר¹

„אנטלאָפָאנטענט“
פָּרָן פְּאַטְרִיךְ גָּאַרְדָּאָן²

אלוסטראציעס צו דעם משל וועגן
א קרא אוֹן אֲפּוֹקָס אַינָעַם אַלְטְּ-יִדְישָׁן.
קוּבָּר (ווערטאָן, 1595).

ר' רַאֲבָס, אַוִיכָּפָּא בְּוִים גַּעֲסִידְלָטָן,³
הָאָט גַּעַהְאַלְטָן אֲקָעֵן אַינָעַם שְׁנָאָבָּל.⁴

ר' פּוֹקָס⁵, דָּוְרָךְ דַּעַם רִיחָן⁶ צַוְּגַעְצּוּגָן,
הָאָט צו אִים בְּעָרָק⁷ אֶזְוִי גַּעַרְעָדָט.

„אֲ גַּוְתְּ-מַאְרָגָן אֵין, ר' רַאֲבָס.
סְאָרָא⁸ שְׁיִנְיָרָד פְּרִיגְלָאֵיר זְעַנְתָּ! וְוי גַּות אַיר זְעַט אָוִיס!
אַיְן דָּעַר אַמְתָּן⁹, אַוִיכָּפָּא אַיְירָה קָוָל¹⁰ אֵין אַזְוִי שִׁין וְוי אַיְירָה פְּעַדְעָן,
זְעַנְתָּ אַיר דָּעַר פְּעַנְיִיקָס פָּרָן דַּעַם וּוְאָלָד!“.

הָעַרְנְדִּיק אַזְוָלְכָע וּוּרְטָעָר, אַיְן דָּעַר רַאֲבָס גַּעֲוָאָרָן מְלָאָ-גְּדוּלָה¹¹,
אוֹן פְּדִיָּה¹² צו בְּאַוְיִזְעָן זַיְן שִׁין קָוָל,
הָאָט עַר גַּעַפְּנַט דַּעַם שְׁנָאָבָּל בְּרִיטָה אוֹן אַרְאָפְגָעָלָאָזָט זַיְן רְוִיבָּן.

דָּעַר פּוֹקָס כָּאָפְטָעָס אַיְן זַאְגָט: „מִיְּן גַּוְתְּעָר הָעָר,
זַיְטָ וּוְיִסְעָן אֹז יַעֲדָעָר חַנִּיפְהָנִיק¹³,
לְעַבְטָ עַל-חַשְׁבָּוֹן¹⁴ פָּרָן דִּי, וּוְאָס נַעֲמָעָן אִים עַרְנָסָט;
דָּאָס אַנְלָעַרְעַנִּישָׁן¹⁵ אֵין וּוְעָרָט אֲקָעֵן, צַי נַיְינָן?“.

דָּעַר רַאֲבָס, פְּאַרְשָׁעַט אַיְן צַעְמִישָׁט,
הָאָט זַיְק גַּעַשְׁוּוּרָן, כָּאָטְשָׁה¹⁶ אֲבִיסְלָ צו שְׁפָעָט,
אוֹז עַר וּוְעַט זַיְק מַעַר קִיְּן מָאָל נִישְׁט לְאָזָן נַאֲרָן.¹⁷.

1. MAYSE ... REB ... histoire du vol de Monsieur Corbeau et d'un voleur/story of Mister Crow's robbery and a robber 2. «delaFontainisé» par/un-La Fontained by Patrick Gordon 3. perché/perched 4. bec/beak 5. Monsieur Renard/Mr. Fox 6. REYEKh odeur/smell 7. BEEREKH à peu près/roughly 8. quel/such a 9. ... E'MESN à vrai dire/if truth be told 10. KOL voice/voice 11. MOLE GEDULE tout fier/bursting with pride 12. KEDEY' afin de/in order to 13. khNI'FENIK flatteur/flatterer 14. AL-KHEZHBIM aux frais de/at the expense of 15. leçon/lesson 16. quoique/although 17. tromper/be fooled.

— נו וואס מאקט א שרייבער?
 — גארניישט: די מורה³ פאר דער וויסער זיט!
 — דו וויסט גאנץ גוט איז דער יידישער טעם-טעם וווארט אויף די טעקסטען דיניע.
 — וויסן זויס איך!⁴ ווי איז זאל איך עס נישט זויסן? די פראגע איז אבער איז: וואס זאל איך שרייבן פאר דעם יידישן טעם-טעם? איז לאיד?
 — זאג נישט קיין נארישקיטן: דו האסט שוין אַנגענשריבן עטלעכע לידער.
 — אפשר⁵ אַנגאָולע?
 — ווי איז זאלסטו אַנשרייבן אַנְאוּלע וווען אַפְּילוֹ⁶ צוויי שורות⁷ אויף יידיש קענסטו נישט אַנשרייבן?
 — וואס ווועגן אַראָמאָן?
 — נאָך בעסער!
 — דו העלֶפסט מיר נישט קיין סֵק!
 — וואס זאגסטו? אַוּודאי⁸ העלֶף איך דיר אַס דורך מײַנע פֿרײַנְדַּלְעַכְעַ עַצְוֹת,⁹ אַבער נישט אַיך בין זאגסטו אַבער שרייבער, גאט צו דאנקען!
 — איז דו זאגסט שוין, "ס'אייז הַפְּקר פֿעַטְרַעְשָׁקָעַ"¹⁰!
 — מאָך נישט חוווק¹¹ פון מיר, זוי אַזְוִי גוט!
 — איך וועל דיר עפָעַס זאגן איין מאָל פֶּאֲרַ אלַע מאָל: דו מעגסט שרייבן וואס דו ווילסטע, אַבְּיַה דײַנע טעקסטען זאלַן נישט האָבן קײַן פֶּעלַעַר. אַבְּיַה דִי, וואס וועלן דיך לְיִעַנְעַן, זאלַן עס פֿאָרטַשִּׁין. אַבְּיַה זוי זאלַן לאָכְן אָון ווַיְיַעַן אָון טְרָאַכְטַּן אָון חְלוּמְעַן¹²... אַבער אויב זוי נודיען זיך¹³, איז בעסער פֶּאֲרַ אלַעמען דו זאלסṭ טָאַן עפָעַס אַנדערש.

וואס פֶּאֲרַ אַ לִיד זָאַל אַיך שרייבן

אַ לִיד אַ נִיס זָאַל אַיך שרייבן?
 פון ווֹאנְעַן ווֹאלְט עס אַרוּיסְקּוּמָעַן?
 פֶּאֲרַ ווָאָס ווֹאלְט עס בָּאַשְׁלִיסְן זַיךְ צוּ ווַיְיַזְעַן?
 ווֹאלְט עס אַרוּיסְקּוּרִיכְן פָּון אַ מַוחְ¹⁴ אַ קְרָאַנְקָן?
 ווֹאלְט עס זַיךְ אַרוּיסְגְּלִיטְשָׁן פָּון מַרְהַ-שְׁחוֹרָה¹⁵?
 אַבער להיפְּקָדָה¹⁶ ווֹאלְט עס צְעַבְּלִיעַן¹⁷
 ווי אַ פֿרִישָׁע בְּלָום אויף אַ זְיַגְעַנְדִּיקָן מַאְרָגָן?

וואס פֶּאֲרַ אַ האַפְּעַנְוֹנוֹג אַיבְּרַצְוּגָעַן?
 וואס פֶּאֲרַ אַ מַתְנָה¹⁸ פֶּאֲרַ דִי לְיִיְעַנְעַרְסָה?
 ווּלְכָעַ צּוּקְנוּנְקָטָה פֶּאֲרַ אַונְדוּזְרָעָה קִינְדָּעָר?
 ווּלְכָעַס לְעָבָן? ווּלְכָעַ ווּלְט?

אַ פְּאַלְשָׁע ווּלְט אַזְאַז וואס ווֹיסְט אַלְיַין נִשְׁט
 ווּזְיַיְגִּיט
 אַזְאַז מִין ווּלְט וואס ווֹיסְט אַפְּילוֹ נִשְׁט
 ווּזְיַיְגִּיט
 אָון האָט שְׂוִין פֿאָרגְעָסָן
 ווי אַזְוִי מַעְלַעַט עס אַיבְּרָע
 ווי אַזְוִי מַעְלַעַט עס צּוֹזָמָעָן
 ווי אַזְוִי מַעְלַעַט עס אַמְּנָן¹⁹

1. Alain Spielvogel 2. l'essentiel c'est d'écrire/ as long as you write 3. MOYRE peur/fear 4. bien sûr que je sais/of course I know 5. EF-SHFER peut-être/maybe 6. AFILE même/even 7. SHURES lignes/lines 8. AVADE bien sûr/of course 9. EYTSSES conseils/advice 10. ... HEF-KER ... tout est permis/anything goes 11. ... KHYZEK ne te moque pas/don't make fun 12. KHO'LEMEN rêver/dream 13. s'ennuient/are bored 14. MOYEKH esprit/mind 15. MORE-shkoyre mélancolie/melancholy 16. LEHEYKEH au contraire/on the contrary 17. s'épanouir/blossom 18. MATONE cadeau/gift 19. OMEYN amen.

גיטעלע (גלאריא) מילכברגנ', אַלאנג-אַרייקע לערערין אינעם פֿאָריזער יִדְיִיש-צָעַנְטָעַר, האט אונדו צוגעשייקט אט די צוויי קונגצ'יקע² טעקסן, וואס באשטייען אין גאנצּן³ פֿון שפֿריכווערטער.⁴ ס'איו שוין אַפָּאָר יָאָר וואס די מהברטע⁵ פֿאָרְנְעָמֶט זיך מיט צוֹנוֹיֶפְּשָׁטָעָלָן אַ צְוִיֶּשֶׁפְּרָאָכִיקָן, יִדְיִיש-פְּרָאָנְצִיזִישָׁן לעקסיַקָּאן פֿון יִדְיִישָׁע שפֿריכווערטער מיט דערקלערונגען. מיר האָפָּן אָזּוּ מע ווועט אַיד אָרבעט קענען געפֿינְעָן אַין אַ צִּיְּט אַרְוָם אוּף אַינְטְּעָרְנְעָן.

מעשהלעך⁶ מיט שפֿריכווערטער פֿון גיטעלע מילכברג

אויף אַ נָּאָר⁷ אַיְזָן קִיְּין פֿירְוּשָׁ⁸ נִיט צוּ מָאָכֵן

אַ נָּאָר פְּאָרְשְׁטִיטִיט דָּאָך גָּאָרְנִישְׁט, אַיְזָן צוּ וואס פֿטְרָן⁹ צִּיְּט אִים עֲפָעָם צוּ דֻּעָרְקְלָעָרָן?

מִיר ווַיְיסָן דָּאָך אָז, „אַ נָּאָר אַיְזָן גָּוֶר¹⁰“, אָז, „אַ נָּאָר אַיְזָן אַיְבִּיקָעָר קָאַלְיְקָע¹¹“, אָז,

„אַ נָּאָר פְּאָרְשְׁטִיטִיט נִישְׁטָ פֿון קִיְּין חַכְמָות¹²“.

צָוּם גְּלִיק אַיְזָן אַ פְּאָקְט אָז, „דָּאָס מַזְלָל¹³ פֿון אַ נָּאָר אַיְזָן אָז עַר ווַיְיסָט נִיט אָז עַר ווַיְיסָט נִיט“, פְּאָרְשְׁפָּאָרְט עַר¹⁴ צוּ לִידְעָן פֿון דָּעָם: „אַ נָּאָר האָט אַ שִּׁינְעָן ווּעְלָט“, „אַ נָּאָר אָוּן אַ פְּעָרְדָּה האָבָּן נִישְׁט צוּ זָאָרגָן“.

דֻּעָרְצָוּ נָאָך, אַזְוִי ווַיְיָ דָּאָס שְׁפֿרִיכְוּוֹאָרְט זָאָגְט, „אָז אַ קָּלוּגָעָר רַעֲדָת צוּ אַ נָּאָר, רַעֲדָן צְוּוּיִי נָאָרָאָנִים“, ווַיְיָ אַיְך נִישְׁט פְּאָרְעָכָנֶט ווּעָרָן פְּאָר אַ נָּאָר, בָּאָפְּרִי אַיְיך זִיך פֿון אַט דָּעָר אָוּמְזִינְיְקָעָר פְּלִיכְטָ¹⁵, ווַיְיָל, „אַ נָּאָר בְּלִיבְט אַ נָּאָר“, „מִיט אַ נָּאָר טָאָר מַעַן קִיְּין ווַיְכּוֹחַ¹⁶ נִיט האָבָּן“, „אוּפָּה אַ נָּאָר קָעָן מַעַן קִיְּין פְּאָרְאִיבָּל¹⁷ נִיט האָבָּן“, ווַיְיָל, „אַ נָּאָר קָעָן מַעַן נִיט אוּסְנָאָרָן“, „פְּאָר אַ נָּאָר אַיְזָן קִיְּין רַפְּוָאָה¹⁸“: „קָאָך אַ נָּאָר אַיְזָן עַסְק אָוּן אַיְזָן האָנִיק¹⁹, בְּלִיבְט עַר אַלְזָ אַ נָּאָר“.

- 1. Gloria Milchberg
- 2. astucieux/ clever 3. sont composés entièrement de/consist wholly of
- 4. proverbes/proverbs
- 5. MEKHA'BERTE auteure/ author (fém.)
- 6. MA'YSELEKH petites histoires/little stories
- 7. idiot/fool, plur. נָאָרָאָנִים
- 8. PEYRESH commentaire/commentary
- 9. PA'TERN perdre/waste
- 10. GZAR châtiment/punishment
- 11. infirme éternel/ eternal cripple
- 12. KHOKHMES sagesse/wisdom
- 13. MAZL chance/good fortune
- 14. il s'épargne de/he is spared from
- 15. devoir insensé/useless obligation
- 16. VIKUEKH débat/discussion
- 17. rancune/offense
- 18. REFUE remède/cure
- 19. littéralt «tu peux cuire un idiot dans du vinaigre et dans du miel», c'est-à-dire «quoique tu fasses»/whatever you do”

בילדער פֿון יְהֻזָּקָאָל שְׁלָאָס צוּ דִּי בְּנִילְעָמָעָר חַכְמָיִם
פֿון יִ. טְרוֹנָק (בוּנְגָאָס-אִירָעָס, 1951).

אלוסטראצ'יעס צו משה נאדייס א לאָמֶפֶן פֿעַנְצְטָעַר
(נווּדִיאָרָק, 1929)

20. shoyfet judge
judge 21. alors/so 22. ne
t'en mêle pas/don't meddle
23. ... EYSEK ton affaire/your business
24. proposes/suggest 25. cela sera inutile (*littéralement* comme des ventouses sur un mort)/it will be useless (*lit.* like cupping a corpse) 26. ça ne collera pas (*lit.* comme un petit pois tient au mur)/it will be irrelevant (*lit.* like a pea sticks to a wall). 27. malgré tout ce qu'on fait/despite all efforts 28. ... EYTSE ... se débrouiller/figure it out 29. TOYFES ... comprendre/understand 30. khshAD soupçon/suspicion 31. STAM ... sans raison/just like that 32. EFSHER peut-être/perhaps 33. SHUTEF associé/partner 34. INYEN affaire/matter 35. roue/wheel 36. ... KHAVER ami fidèle/loyal friend 37. YAM mer/sea.

צווישן מאן אוון וויב איז נאָר גָּאַט אֲ שַׁוְּפֵט²⁰ צווישן צוויי וואָס שלאָפֶן אויף אַיִּין קִישָּׁן, זָאָל זִיךְ דָּעַר דָּרִיטָעַר נִיט אַרְיִינְמִישָׁן.²¹ אַיִּז,²² זִיךְ נִיט קִיְּין קָאָכְלָעָפֶל,²³ שְׁטוֹפֶן זִיךְ נִיט ווּ מַע דָּאָרָף נִיט,²⁴ עַס אַיִּז נִיט דִּין גַּעַשְׁפֵּט,²⁵ סְאַיִּז נִיט דִּין באָבָעָס עַסְקָה.²⁶

אלְזָאַיִּינָס ווּאָס דוּ זָאָלְסָט נִיט פְּאָרְשָׁלָאָגָן²⁷ ווּעַט נִיט טָוִיגָן,²⁸ עַס גִּיטָּן אַרְוִיסְגָּעוֹו אַרְפָּעָנָעָ אַרְבָּעָת,²⁹ עַס גִּיטָּן, קָאָטָשׁ צָעָרִים זִיךְ!³⁰

דוּ דָּאָרְפָּסָט עַס ווּי אַלְאָק אַיִּין קָאָפֶ!³¹, סְאַיִּז ווּי קְרִיכָן "מִיט אַגְּזָוָנְטָן קָאָפֶ אַיִּין אַ קְרָאָנְקָן בְּעַט". לָאו אָפֶ! סְאַיִּז נִיט דִּין זָאָק!³² ווּוְעַלְן זִיךְ שְׂוִין אַלְיִין אַן עַצְחָ גַּעַבָּן,³³ ווּילְיָן: "מָאָן אוון ווּיב אַיִּין לִיבָּן".

אַבָּעָר עַפְעָס אַיִּז מִיר נִיט אַיִּן גְּאָנְצָן קָלָאָר, אַיִּיךְ קָעָן עַס נִיט גּוֹט תּוֹפָס³⁴ זִיין,³⁵ כִּי הָאָב דָּעַם חַשְׁדָּן אוּ דוּ מִישָׁט זִיךְ נִיט אַרְיִין סְתָמָ אַזְוִי,³⁶ דוּ בִּיסְט אַפְּשָׁרְפָּט אֲ שַׁוְּפֵט³⁷ אַיִּין דָּעַם עַנְיָן,³⁸ אֲ פִּינְגְּטָעָר רָאָד³⁹ צָום ווְאָגָן", אָוָן אַיִּיךְ הָאָב גָּאָר גַּעַמְיִינְט אֹו דוּ בִּיסְט זִיְּעָרָס אֲ טִיעָרָעָר גַּעַטְרִיְּעָרָחָרָב ... פְּאָרְגָּעָס אַבָּעָר נִיט אֹו אֲ טְרָאָפֶן לִיבָּעָ בְּרַעְנָגָט אֲ מָאָל אֲ יִם⁴⁰ טְרָעָרָן.

DER YIDISHER

טַעַם-תָּמָם

א פעריאדיש בלעטל פאר יידיש-לענערס

דער יידישער טעם-טעם איז א פובליקאציע פון
פאריזער יידיש-צענטער – מעדענס-ביבליואטען.

DER YIDISHER TAM-TAM est une publication de
la Maison de la culture yiddish –
Bibliothèque Medem.

רעדאקטיע

רעדאקטיע-קלעיג
וואולין גראומבערג
רובי מאונעט
נאטאלייע קרייניצקי

מייטארכבעטער אין דעם נומער
שרון בר-פוכבא
אקוילע גיגיגראו-ויטשיות
טל חבר-כיבאוסקי
(אויסשטעל-פרא-יעקט)
ישראל ניבארסקי (שפראץ-השגחה)
מארי פרימא (אויסשטעל)

Rédaction

Comité de rédaction

Evelyne Grumberg
Natalia Krynicka
Ruby Monet

Ont collaboré à ce numéro

Sharon Bar-Kochva
Tal Hever-Chybowski (maquettiste)
Akvilé Grigoravičiūtė
Yitskhok Niborski (responsable
linguistique)
Marie Primault (graphiste)

DER YIDISHER TAM-TAM

Maison de la culture yiddish –
Bibliothèque Medem
29 rue du Château-d'Eau
75010 Paris

Tél. : +33(0)1 47 00 14 00

yiddishweb.com/tamtam
tamtam@yiddishweb.com

פריז: 2,50 איראַס

PRIX/PRICE : 2,50 €

דער יידישער טעם-טעם איז אַזִּינְ
אונְ-איינְצִיקְעַ פּוּבְּלִיקְאַצְּיעַ אַז גָּאנְצַן
גּוּוּדִימָעַט יִידִיש-לְעָנָרָס, וּאַס גִּיטְ
אֲרוֹיסַן אַז פֿרָאָפִיטְצּוּוּקָן. מִיר בָּעַטְן
אייעַר אָונְטְּעָרְשְׁטִיכְוָגָן!

- מִיר פְּאַרְבָּעַטְן אַיְיךְ
- זִיךְ צַו אַבָּאַנְרִין אוֹיף : yiddishweb.com/abonirn
- צַו קוֹפֶּן אַלְטָעַ נְוּמָרַן אוֹיף : yiddishweb.com/altenumern
- צַו שִׁיקְן אַצְוּשְׁטִיעַר אוֹיף : yiddishweb.com/matone
- צַו דַּעֲצִילְן אַיְיעַרְעַ חֶבְרִים,
לְעָרְעָרָס אָז תַּלְמִידִים וּוּגָן דָּעַם
יִידִישָׁן טַעַם-טַעַם!

מִיר דָּאַנְקָעַן אַיְיךְ גָּאָר הַאֲרַצִּיקְ!
די רעדאקטיע